

**Kanttorinvirkaan kelpoistavia tutkintoja koskevien
säädösten soveltamisohje**

Hyväksytty piispainkokouksessa 11.9.2013

SISÄLTÖ

- 1. Soveltamisohje**
- 2. Piispainkokouksen ja kirkkohallituksen myöntämät kelpoisuudet**
- 3. Tutkintonimiketaulukko**
- 4. Kanttorinvirkaan vaadittavaa tutkintoa koskevat säädökset**

1. Soveltamisohje

Kanttorien kelpoisuuksien arviointi siirtyi tuomiokapituleista seurakuntien tehtäväksi kirkon virkamieslainsäädännön uudistuksen myötä 1.6.2013 alkaen. Kanttorikoulutus-toimikunta on laatinut soveltamisohjeen piispainkokouksen antamasta päätöksestä kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa on kolme erilaista kanttorinvirkaa. Yleisin virka seurakunnissa on ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä virka (nk. B-virka). Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä virka (nk. A-virka) antaa valmiudet korkeatasoiseen taiteelliseen toimintaan ja on tuomiokirkkoseurakunnissa pakollinen virka. Kolmas virka on muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä virka (nk. C-virka). Niihin kuhunkin on erilaisia koulutuspolkuja, joita tämä ohjeistus selventää kelpoisuusarvioinnin tueksi. Jatkossa käytetään lyhenteitä nk. A-, B- ja C-virat.

Piispainkokous antoi nykyisin voimassa olevan säädöksen kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista 8.2.2010. Se poikkesi aiemmista säädöksistä monella tavalla. Ensimmäkin se määritteli ensimmäistä kertaa sen, mitä opintoja kaikkiin kanttorinvirkoihin vaadittaviin tutkintoihin tulee sisältyä (Kirkon säädöskokoelma nro 108, 1 §). Toiseksi se laajensi koulutus pohjaa kirkkomusiikin koulutuksesta musiikkikasvatukseen, jolloin kelpoisuuden antavien tutkintojen sisältö monipuolistui. Kolmanneksi siihen sisällytettiin kaikki aikaisemmat kelpoisuudet. Ne ovat edelleen voimassa.

Kanttorinviran kelpoisuuden määrittää tutkinnon kelpoistavuuden lisäksi hakijan kieli-taito, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsenyys ja konfirmaatio sekä terveydentila. Hakijan tulee esittää todistukset näistä. Tehtävien luonteen sitä edellyttäessä vi-ran hakijaa on pyydettyä myös esittämään rikosrekisteriote.

Kanttorinviran kielitaitovaatimus koskee KJ 6:4 a §:n mukaan kaikkia kanttorinvirkoja. Huomioitavaa on, että kaikki kanttorinvirat ovat nykyisin korkeakoulututkintoa edellyt-täviä virkoja, vaikka nk. C-virkaan siirtymäsäännöksen mukaan antavat kelpoisuuden myös tietyt toisen asteen tutkinnot.

Tutkintotodistuksiin on saatettu liittää oppilaitoksen antama kelpoisuuslauseke tai erillinen lausunto, josta ilmenee, mihin virkaan tutkinto antaa kelpoisuuden. Kelpoi-suuslausekkeita on kirjoitettu vaihtelevasti eri aikoina joko tutkintotodistuksiin tai sen liitteenä oleviin lausuntoihin. Vuodesta 2013 alkaen kelpoisuuslauseke on kaikissa kirkkomusiikki pääaineena suoritetuissa musiikin kandidaatin ja maisterin tutkinto-todistuksissa sekä muusikon (AMK) tutkintotodistuksissa. Mikäli tällainen lauseke tai lausunto puuttuu, on opintojen sisällön vastaavuus kelpoisuussäädöksen kanssa tut-kittava.

Ylempää korkeakoulututkintoa ja laajaa yliopistotutkintoa edellyttävien kanttorinvirkojen kelpoisuudet koostuvat kahdesta tutkinnosta, alemmasta ja ylemmästä korkeakoulututkinnosta. Kirkon säädöskokoelma nro 108:n 1 §:n mukaisten opintojen tulee sisältyä yhteensä näihin tutkintoihin. Nämä opinnot eivät yleensä voi sisältyä musiikkikasvatus pääaineena suoritettuun filosofian tai kasvatustieteen maisterin tutkintoon, ylempään ammattikorkeakoulututkintoon, eivätkä usein myöskään musiikkikasvatus pääaineena suoritettuun musiikin maisterin tutkintoon, koska erityisiä kirkkomusiikin opintoja voi suorittaa ainoastaan Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin oppiaineessa sekä Oulun ja Tampereen ammattikorkeakouluissa ja Yrkeshögskolan Noviassa. Näihin maisterin tutkintotodistuksiin ei oppilaitos ole voinut kelpoisuuslauseketta kirjoittaa, ja tällöin kelpoisuus kanttorinvirkaan todetaankin toisessa tutkintotodistuksessa eli ammattikorkeakoulun tai musiikin kandidaatin tutkintotodistuksessa.

Tutkintojen kelpoisuuden arviointia vaikeuttavat tutkintonimikkeiden, oppilaitosten ja oppiaineiden nimien monet muutokset vuosien varrella. Myös nykyisessä, voimassa olevassa säädöksessä on vanhentuneita nimikkeitä. Esimerkiksi Sibelius-Akatemia on nykyisin Taideyliopiston Sibelius-Akatemia ja kirkkomusiikkiosasto on kirkkomusiikin oppiaine tai pääaine.

Kohtana 3. olevassa tutkintonimiketaulukossa on lueteltu tutkintonimikkeet vuodesta 1951 lähtien. Tutkintonimikesarakkeesta voi katsoa, mihin virkaan ko. tutkinto on antanut kelpoisuuden ja milloin. Nk. A-virkaan kelpoisuuden antamia kirkon säädöskokoelma nro 66:n mukaisia vaihtoehtoja ei ole taulukkoon eritelty, vaan ne pitää katsoa säädöksestä, joka on kohdassa 4.

Mikäli seurakunnassa on epävarmuutta kelpoisuuden tulkinnasta, on syytä kääntyä joko musiikkiasioista vastaavien hiippakuntasihteerien, hiippakuntakanttorien tai kirkkohallituksen musiikkiasioista vastaavan viranhaltijan puoleen.

2. Piispainkokouksen ja kirkkohallituksen myöntämät kelpoisuudet

Kirkkojärjestyksen 6:29 §:n mukaan kirkkohallitus (12.5.1995 saakka piispainkokous) voi antaa kelpoisuuden kanttorinvirkoihin henkilölle, jolla on virkaan vaadittavaa tutkintoa vastaavat tiedot ja taidot.

Ulkomailla suoritettujen musiikin tutkintojen ja opintojen tunnustamisesta, rinnastamisesta ja hyväksymisestä päättää kirkkohallitus kirkkolain 22:2 §:n nojalla. Ulkomaisien opintojen vastaavuudesta on perussäännös kirkkolain 6:15 §:ssä.

Jos piispainkokous tai kirkkohallitus on myöntänyt kelpoisuuden, ko. todistuksesta käy ilmi, mihin virkaan kelpoisuus on annettu.

3. Tutkintonimiketaulukko

Eri kanttorinvirkoihin kelpoisuuden tuottaneet tutkinnot 1951 lukien	Ajanjakso jonka aikana suoritettu tutkinto tuottaa kelpoisuuden	Muuta piispain- kokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä virka	Ylempää korkeakoulu- tutkintoa edellyttävä virka	Laajaa yliopisto- tutkintoa edellyttävä virka
		nk. C-virka	nk. B-virka	nk. A-virka
		Kirkon säädös- kokoelma Nro 108, 4 §	Kirkon säädös- kokoelma Nro 108, 2 §	Kirkon säädös- kokoelma Nro 108, 3 §
1 Kirkkomuusikon tutkinto tai näyttötutkinto Oulun konservatorio	1984–31.7.2007	X		
2 Kirkkomuusikon tutkinto tai näyttötutkinto Tampereen konservatorio	1986–31.7.2007	X		
3 Kirkkomuusikon tutkinto tai näyttötutkinto Turun konservatorio	1992–31.7.2007	X		
4 Kirkkomuusikon tutkinto tai näyttötutkinto Svenska konservatoriet i Jakobstad	1985–31.7.2007	X		
5 Kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdon mukainen kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinto Muusikko (AMK) ▪ Oulun seudun AMK ▪ Pirkanmaan; 2011 alkaen Tampereen AMK ▪ Svenska yrkeshögskolan; 2008 alkaen Yrkeshögsko- lan Novia	2000–	X		
6 KJMK:n poikkeuskoulutus	1980–31.7.2007	X		
7 Kanttoriurkurin tutkinto Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosasto	1951–31.7.2010	X	X	

8 Kanttoriurkurin tutkinto Kuopion musiikkiopiston kirkkomusiikkiosasto; 1977 alkaen konservatorion kirkkomusiikkilinja	1960–31.7.2010	X	X
9 Musiikin kandidaatin tutkinto (alempi) Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osasto kirkkomusiikin koulutusohjelma, Sibelius-Akatemian (väliaikainen) Kuopion koulutusyksikkö, 1.8.2003- Kuopion osasto, kirkkomusiikin koulutusohjelma	1.8.1995–31.7.2003,	X	
10 Musiikin kandidaatin tutkinto (alempi) sis. KSK 108 mukaiset opinnot; Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osasto kirkkomusiikin koulutusohjelma/ kirkkomusiikin aineryhmä, Sibelius-Akatemian (väliaikainen) Kuopion koulutusyksikkö, 1.8.2003- Kuopion osasto, kirkkomusiikin koulutusohjelma/ kirkkomusiikin aineryhmä	1.8.2010–	X	
11 Musiikin kandidaatin tutkinto (ylempi) Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osasto, kirkkomusiikin koulutusohjelma Sibelius-Akatemian (väliaikainen) Kuopion koulutusyksikkö 1.8.2003- Kuopion osasto, kirkkomusiikin koulutusohjelma	1984–31.7.1995	X	X
12 Musiikin maisterin tutkinto Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelma Sibelius-Akatemian (väliaikainen) Kuopion koulutusyksikkö 1.8.2003- Kuopion osasto, kirkkomusiikin koulutusohjelma	1.8.1995–31.7.2011	X	X
13 Sibelius-Akatemian kelpoistamiskoulutus	1993–1995	X	X

14 Musiikin maisterin tutkinto Sibelius-Akatemia, kirkkomusiikki tai musiikkikasvatus pääaineena; alempi ja ylempi korkeakoulu- tutkinto yhdessä sisältävät KSK 108 1 §:n opinnot	1.8.2010–	X	X	
15 Filosofian tai kasvatustieteen maisterin tutkinto Jyväskylän tai Oulun yliopisto, pääaineena musiikkikasvatus; alempi ja ylempi korkeakoulu- tutkinto yhdessä sisältävät KSK 108 1 §:n opinnot	1.8.2010–	X	X	
16 Kulttuurialan muusikko ylempi AMK -tutkinto; alempi ja ylempi korkeakoulu- tutkinto yhdessä sisältävät. KSK 108 1 §:n opinnot	1.8.2010–	X	X	
17 Urkujensoiton, laulun tai kuoronjohdon diplomitutkinto kanttori-urkurin tutkinnon lisäksi; Sibelius-Akatemia	1.11.1981–31.7.2010	X	X	X
18 Musiikinjohtajan tutkinto Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosasto	1.11.1981–31.7.2010	X	X	X
19 Musiikin kandidaatin tutkinto (ylempi korkeakoulututkinto; kirkkomusiikki pääaineena) ja lisäksi kuoronjohdon, laulun tai urkujensoiton tasosuoritus A ja siihen liittyvät lisäopinnot; Sibelius-Akatemia	1.11.1981–31.7.2005	X	X	X
20 Musiikin maisterin tutkinto kirkkomusiikki pääaineena ja urkujensoiton, laulun tai kuoronjohdon tasosuoritus A ja siihen liittyvät lisäopinnot (PK 21.9.1994); Sibelius-Akatemia	1.8..1995–31.7.2005	X	X	X
21 Kirkon säädöskokoelma Nro 66:n mukaiset vaihtoehdot, ks. kohta 4	1987–31.7.2005	X	X	X

22 Musiikin maisterin tutkinto kirkkomusiikki pääaineena ja urkujensoiton, laulun tai kuoronjohdon tasosuoritus A ja siihen liittyvät opinnot; Sibelius-Akatemia	1.8.1995–31.7.2011	X	X	X
23 Musiikin maisterin tutkinto kirkkomusiikki pääaineena ja lisäksi musiikin lisensiaatin tai tohtorin tutkinto , joka liittyy kirkkomusiikin harjoittamiseen; Sibelius-Akatemia	14.2.2006–31.7.2011	X	X	X
24 Musiikin maisterin tutkinto , joka sisältää urkujensoiton, laulun tai kuoronjohdon tasosuoritus A:n ja KSK 108 1 §:n opinnot; Sibelius-Akatemia	1.8.2010–	X	X	X
25 Musiikin maisterin tutkinto , jonka lisäksi urkujensoiton, laulun tai kuoronjohdon tasosuoritus A ja siihen liittyvät opinnot, ja joka sisältää KSK 108 1 §:n opinnot; Sibelius-Akatemia	1.8.2010–	X	X	X
26 Musiikin lisensiaatin tai tohtorin tutkinto , joka liittyy kirkkomusiikin harjoittamiseen ja sisältää KSK 108 1 §:n opinnot; Sibelius-Akatemia	1.8.2010–	X	X	X
27 Musiikin maisterin tutkinto kirkkomusiikki pääaineena, Sibelius-Akatemia, jonka lisäksi kirkkomusiikin harjoittamiseen liittyvät toisen maisterin tutkinnon pääaineopinnot	1.8.2010–	X	X	X

4. Kanttorinvirkaan vaadittavaa tutkintoa koskevat säädökset

Kirkon säädöskokoelma nro 108

Annettu Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2010

Piispainkokous on kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin ja kirkkojärjestyksen 6 luvun 40 §:n 1 momentin sekä 41 §:n 1 momentin nojalla päättänyt seuraavaa:

1 §

Kanttorinvirkaan vaadittavan tutkinnon sisältö

Kanttorinvirkaan vaadittavan tutkinnon, joka suoritettu 31.7.2010 jälkeen tulee sisältää:

- 1) jumalanpalvelusmusiikin, kirkollisten toimitusten ja seurakunnan tilaisuuksien musiikin opintoja, joihin sisältyy eri tyylein toteutettavia lauluun, musiikinjohtoon ja urkujensoittoon sekä soittimien hoitoon ja huoltoon liittyviä opintoja, yhteensä vähintään 90 opintopistettä;
- 2) raamattutietoon, kirkon tunnustukseen ja jumalanpalveluselämään liittyviä teologisia opintoja vähintään 10 opintopistettä;
- 3) rippikouluopetukseen ja musiikkikasvatukseen seurakunnassa liittyviä pedagogisia opintoja yhteensä vähintään 10 opintopistettä;
- 4) vähintään 20 opintopisteen kokonaisuus, johon sisältyy kirkkomusiikin soveltavia opintoja sekä päätoiminen ohjattu harjoittelu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnassa.

Tutkinnon lisäksi tulee suorittaa 1 momentissa tarkoitetut opinnot, jolleivät opinnot ole sisältyneet suoritettuun tutkintoon.

2 §

Ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävä kanttorinvirka

Kirkkojärjestyksen 6 luvun 40 §:n 1 momentissa tarkoitettua ylempää korkeakoulututkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan antavat kelpoisuuden seuraavat tutkinnot tai opinnot:

- 1) 31.7.2010 jälkeen suoritettu:
  - a) musiikin maisterin tutkinto;
  - b) filosofian tai kasvatustieteen maisterin tutkinto, jossa pääaineena on musiikkikasvatus;
  - c) kulttuurialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto (muusikko ylempi AMK).
- 2) Ennen 1.8.2010 suoritettu:
  - a) kanttori-urkurin tutkinto;
  - b) Sibelius-Akatemian vuosina 1993–1995 järjestämä kelpoistamiskoulutus;
  - c) Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelman evankelis-luterilaisen suuntautumisvaihtoehdon mukaisesti 31.7.1995 mennessä suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto tai kyseisessä koulutusohjelmassa sen jälkeen suoritettu musiikin maisterin tutkinto.

3 §

Laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorinvirka

Kirkkojärjestyksen 6 luvun 40 §:n 1 momentissa tarkoitettua laajaa yliopistotutkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan antavat kelpoisuuden seuraavat tutkinnot tai opinnot

- 1) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitetun tutkinnon lisäksi tai siihen sisältyen
  - a) Sibelius-Akatemian perustutkinnon ylimmällä, tasolla A suoritettut kuoronjohdon, laulun tai urkujensoiton opinnot;
  - b) edellä mainitussa alakohdassa tarkoitettuja opintoja vastaavat, kirkkomusiikin harjoittamiseen suoraan liittyvät tai sitä tukevat, muussa koulutusohjelmassa suoritettut musiikin maisterin tutkinnon pääaineopinnot;
  - c) musiikin lisensiaatin tai musiikin tohtorin tutkinto, jonka sisältö liittyy kirkkomusiikin harjoittamiseen tai tukee sitä.
- 2) Ennen 1.8.2010 suoritettu:
  - a) Sibelius-Akatemiassa kanttoriurkurin tutkinnon lisäksi suoritettu diplomitutkinto kuoronjohdossa, laulussa tai urkujensoitossa taikka musiikinjohtajan tutkinto kirkkomusiikki-osastossa;
  - b) Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutusohjelman evankelis-luterilaisen suuntautumisvaihtoehdon mukaisesti 31.7.1995 mennessä suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto tai sen jälkeen suoritettu musiikin maisterin tutkinto sekä sen lisäksi piispainkokouksen 21 päivänä syyskuuta 1994 kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista antaman päätöksen (kirkon säädöskokoelma nro 66) 3 §:ssä määritellyt lisäopinnot (*Piispainkokouksen*

21.9.1994 antaman päätöksen 3 § on tämän päätöksen liitteenä) 31.7.2005 mennessä suoritettuina;

- c) Sibelius-Akatemiassa kirkkomusiikin harjoittamiseen suoraan liittyvän tai sitä tukevan musiikin maisterin tutkinnon lisäksi Sibelius-Akatemiassa tasolla A suoritettu tutkinto ja siihen liittyvät opinnot tai kirkkomusiikin harjoittamiseen suoraan liittyvä tai sitä tukeva toisen maisterin tutkinto, lisenssiaatin tutkinto tai tohtorintutkinto.

4 §

Muuta piispainkokouksen hyväksymää tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka

Kirkkojärjestyksen 6 luvun 40 §:n 1 momentissa tarkoitettua muuta tutkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan antavat kelpoisuuden seuraavat tutkinnot tai opinnot:

- 1) 31.7.2010 jälkeen suoritettu:
  - a) kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinnon, muusikon (AMK) tutkinto;
  - b) kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto.
- 2) Ennen 1.8.2010 suoritettu:
  - a) Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen 1980-luvulla järjestämä alimman asteen kanttorin tutkintoon johtanut poikkeuskoulutus;
  - b) 31.7.2007 mennessä suoritettu konservatorion kirkkomuusikon tutkinto tai vastaava näyttötutkinto;
  - c) 1.8.1995–31.7.2003 Sibelius-Akatemiassa suoritettu musiikin kandidaatin tutkinto;
  - d) kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehdon mukainen kulttuurialan ammattikorkeakoulututkinto (muusikko AMK);
  - e) tutkinto tai opinnot, jotka antavat kelpoisuuden ylempää korkeakoulututkintoa tai laajaa yliopistotutkintoa edellyttävään kanttorinvirkaan.

5 §

Ulkomailla suoritettut tutkinnot

Ulkomailla suoritettujen musiikin tutkintojen ja opintojen tunnustamisesta, rinnastamisesta ja hyväksymisestä päättää kirkkohallitus siten kuin siitä kirkkolaisissa ja kirkkojärjestyksessä säädetään.

6 §

Voimaantulo

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 2010.

Tällä päätöksellä kumotaan piispainkokouksen 14 päivänä helmikuuta 2006 antama päätös kanttorinvirkaan vaadittavista tutkinnoista (kirkon säädöskokoelma nro 104).

Tätä päätöstä sovelletaan kanttorinvirkaan, jonka täyttämistä tehdään päätös tämän päätöksen voimaantulon jälkeen.

Tämän päätöksen voimaantulo ei vaikuta jo virassa olevien kanttoreiden kelpoisuuteen.

Opiskelijaan, joka on aloittanut opinnot ennen tämän päätöksen voimaantuloa, voidaan soveltaa heinäkuun 31 päivään 2011 saakka tämän päätöksen voimaan tullessa voimassa olleita määräyksiä.

Seuraavana piispainkokouksen 21.9.1994 antaman päätöksen 3 §, josta mainittu sen olevan säädöskokoelma nron 108 liitteenä!

Kirkon säädöskokoelma nro 66

Annettu Jyväskylässä 21 päivänä syyskuuta 1994

Piispainkokous on kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin ja kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n 1 momentin nojalla antanut seuraavat määräykset:

3 §

Virkaan, johon vaaditaan ylimmän asteen kanttorin tutkinto, antavat kelpoisuuden 2 §:ssä tarkoitetun musiikin kandidaatin tutkinnon lisäksi siihen sisältyvinä tai erikseen suoritettut seuraavat opinnot Sibelius-Akatemian lukuvuosille 1988–1995 hyväksytyjen opetussuunnitelmien mukaan:

VAIHTOEHTO A

- Joko a) 1) kaksi seuraavista opintojaksoista: urkujensoitto 3, laulu 3 ja kuoronjohto 3, ja
2) urkujensoittoon, lauluun, kuoronjohtoon, projektiin tai kirkkomusiikin tutkimukseen painottuvat syventävät opinnot tai syventämiskohteen opinnot, sekä
3) opintojakso, joka on yksi seuraavista: urkujensoitto 4, laulu 4, kuoronjohto 4, eikä sisälly kohdassa 2. tarkoitettuihin opintoihin.
- tai b) Sibelius-Akatemian solistisen tai esittävän taiteen koulutusohjelman urkujen instrumenttiryhmän opintosuoritus Urkujensoitto A.
- tai c) Sibelius-Akatemian solistisen tai esittävän taiteen koulutusohjelman laulun instrumenttiryhmän opintosuoritus Laulu A.
- tai d) Orkesterin- ja kuoronjohdon koulutusohjelman kuoronjohdon suuntautumisvaihtoehdon opintosuoritus Kuoronjohto A.

VAIHTOEHTO B

2 §:ssä tarkoitetun tutkinnon ennen 1 päivänä elokuuta 1988 suorittaneiden osalta Sibelius-Akatemian lukuvuoden 1987–1988 opetussuunnitelman mukaisesti suoritettuina

- Joko 1a) Sibelius-Akatemian solistisen koulutusohjelman ylin aineopintosuoritus urkujensoitossa tai laulussa,
- tai 1b) Sibelius-Akatemian orkesterin- ja kuoronjohdon koulutusohjelman kuoronjohtajan suuntautumisvaihtoehdon erityiset aineopinnot.
- sekä 2a) Kirkkomusiikin koulutusohjelman erityiset pakolliset aineopinnot jossakin muussa suuntautumisvaihtoehdossa kuin siinä, jonka mukaisesti 2 §:ssä sanottu tutkinto on suoritettu,
- tai 2b) solistisen koulutusohjelman syventävät opinnot ja niihin liittyvät aineopinnot pääaiheena urkujensoitto tai laulu,
- tai 2c) orkesterin- ja kuoronjohdonkoulutusohjelman kuoronjohdon syventävät opinnot ja niihin liittyvät aineopinnot.